การศึกษาองค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดสกลนคร

The Study of the Component of Dual Vocational Training Management of Voacational College in Sakon Nakhon Province

ปัชกาณันห์ แจ้งสุข[1], วาโร เพ็งสวัสดิ์[2] และ วัลนิกา ฉลากบาง[3]

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร[1,2,3]

Patchakanan Jangsuk[1], Waro Pengsawat[2] and Wannika Chalakbang[3]

Sakonnakhon Rajabhat University[1,2,3]

Corresponding Author, Email: pang_patchakanan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาในจังหวัดสกลนคร วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนสำคัญ ในขั้นตอนแรก ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากเอกสารทางวิชาการและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 รายการ เพื่อระบุองค์ประกอบหลักของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยใช้วิธีการคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่สูง คือ ร้อยละ 60 ขั้นตอนที่สอง ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่คัดเลือกได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านทำการประเมินความเหมาะสมและความถูกต้องขององค์ประกอบเครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสังเคราะห์เอกสารและแบบสอบถามในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ (5-point Likert scale) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาร่วมกับการใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ผลการวิจัยพบว่า ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับความเหมาะสมมากที่สุด โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความร่วมมือกับสถานประกอบการ ($\bar{x}$ = 4.80, S.D. = 0.40) รองลงมาได้แก่ การจัดหลักสูตร ($\bar{x}$ = 4.65, S.D. = 0.48) การจัดการเรียนการสอน ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.62) และการวัดผลและประเมินผล ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.72) ตามลำดับ

คำสำคัญ: อาชีวศึกษาทวิภาคี; การจัดการอาชีวศึกษา; องค์ประกอบ

---

* ได้รับบทความ: 20 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 3 กันยายน 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 11 มีนาคม 2569

Received: 20 August 2025; Revised: 3 September 2025; Accepted: 11 March 2026 *pp.27-37*

Abstract

This research article's primary objective was to study the components of dual vocational education management in educational institutions within Sakon Nakhon Province. The research methodology was divided into two key stages. In the first stage, the researcher synthesized in-depth information from 10 academic documents and related sources to identify the main components of dual vocational education management, using a selection criterion of 60% frequency of occurrence. In the second stage, the selected components were evaluated for their appropriateness and accuracy by five experts. The research instruments consisted of a document synthesis form and a 5-point Likert scale questionnaire. Data analysis was conducted using content analysis along with basic statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results revealed that all components were deemed appropriate at the highest level. The component with the highest mean was cooperation with business establishments ($\bar{x}$ = 4.80, S.D. = 0.40), followed by curriculum development ($\bar{x}$ = 4.65, S.D. = 0.48), instructional management ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.62), and measurement and evaluation ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.72), respectively.

Keywords: Dual Vocational Education; Vocational Management; Component

บทนำ

ในยุคที่การแข่งขันทางเศรษฐกิจทวีความรุนแรง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานเป็นวาระแห่งชาติ ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายในการผลิตบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทางเพื่อรองรับภาคอุตสาหกรรมและบริการ (กองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน กรมจัดหางาน, 2565) การวิเคราะห์ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระบุว่ามีช่องว่างระหว่างทักษะของแรงงานจบใหม่กับความต้องการของสถานประกอบการในหลายสาขา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการว่างงานและประสิทธิภาพการผลิตของประเทศ

อาชีวศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นกลไกหลักผลิตบุคลากรสายอาชีพ และในบรรดารูปแบบการจัดการศึกษาที่มีอยู่ ระบบทวิภาคี (Dual Vocational Training: DVT) ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูง เนื่องจากช่วยสร้างกำลังคนที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานอย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Kolb, 1984) ที่เน้นว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลเกิดจาก

การลงมือปฏิบัติจริง ระบบนี้ยังตอบโจทย์ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ รวมถึงสอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและมาตรฐานอาชีพ ซึ่งเป็นกลไกสร้างหลักประกันคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา (ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี, 2565)

การจัดการศึกษาแบบทวิภาคีในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในจังหวัดต่าง ๆ มีประโยชน์อย่างชัดเจน ทั้งในด้านการสร้างเจตคติที่ดีให้แก่นักเรียนผ่านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติจริง การตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้ปกครองที่ต้องการให้บุตรหลานมีงานทำ และการช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวผ่านค่าตอบแทนที่นักเรียนได้รับจากสถานประกอบการ (พิมพ์ยุภา ชนะอัยยรัชต์, 2564) อย่างไรก็ตาม ในจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระบบทวิภาคียังเผชิญปัญหาในการปฏิบัติจริง ทั้งด้านการบริหารจัดการความร่วมมือกับสถานประกอบการ การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม และการจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้ผลผลิตกำลังคนยังไม่ตอบโจทย์ตลาดแรงงานได้อย่างเต็มที่

จากสภาพปัญหาและความท้าทายที่กล่าวมา การทำความเข้าใจองค์ประกอบของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาองค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดสกลนคร เพื่อสร้างองค์ความรู้และเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการผลิตบุคลากรสายอาชีพต่อไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ สถานประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐ ในการร่วมกันพัฒนาและขับเคลื่อนระบบอาชีวศึกษาของประเทศให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดสกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดสกลนคร มีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดสกลนคร

1.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสังเคราะห์องค์ประกอบ ได้แก่ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จำนวน 10 แหล่ง ได้แก่ ไพฑูรย์ สังข์สวัสดิ์ (2560);

ทรายทอง สมเป้า (2561); สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ (2562); สุรชัย ลาพิมพ์ (2562); นภาพร เหล่าพิชิต (2562); ธีรวัฒน์ ขัดมะโน (2563); กุลริศา ตรีโชติ (2564); เพชรโยธิน ราษฎร์เจริญ (2565); อัมพล เจริญนนท์ (2566);
มนตรี สุขชุม (2567);

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสังเคราะห์ ได้แก่ ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดสกลนคร

1.3 สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดสกลนคร

1.4 สถิติที่ใช้ในการสังเคราะห์องค์ประกอบ ได้แก่ ความถี่และร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดสกลนคร

2.1 กลุ่มเป้าหมายในการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

2.1.1 อาจารย์ระดับอุดมศึกษา ที่มีคุณวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอกทางการบริหารและมีประสบการณ์ด้านการสอนหรือการบริหารไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

2.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีคุณวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์ด้านการบริหารไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

2.1.3 ครูอาชีวศึกษา ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 1 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ แบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามรูปแบบของลิเคิร์ท 5 ระดับ ซึ่งมีรายละเอียด ระดับคะแนนที่ให้ความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

5 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.3 สอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดสกลนคร

2.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมมาวิเคราะห์ โดยนำข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิ

มาวิเคราะห์เนื้อหา โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดย การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด,2553)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ค่าเฉลี่ยเท่ากับหรือมากกว่า 3.51

2.5 สถิติที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีตามที่ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการ ได้องค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สังเคราะห์องค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

นักวิชาการ / องค์ประกอบจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	ไพฑูรย์ สังข์สวัสดิ์ (2560)	ทรายทอง สมเป้า (2561)	สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ (2562)	สุรชัย ลาพิมพ์ (2562)	นภาพร เหล่าพิชิต (2562)	ธีรวัฒน์ ขัดมะโน (2563)	กุลิศา ศรีโชติ (2564)	เพชรโยธิน ราษฎร์เจริญ (2565)	อัมพล เจริญนนท์ (2566)	มนตรี สุขชุม (2567)	รวม	ร้อยละ	องค์ประกอบที่ศึกษา
1. การวัดผลและประเมินผล	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	9	90	*
2. ความร่วมมือกับสถานประกอบการ	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	8	80	*
3. การจัดการเรียนการสอน	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	8	80	*
4. การจัดหลักสูตร	✓	✓			✓	✓	✓		✓	✓	7	70	*
5. การนิเทศการศึกษา		✓			✓	✓		✓	✓		5	50	
6. พัฒนาบุคลากร	✓								✓	✓	3	30	
7. การจัดการฝึกอาชีพ						✓	✓				2	20	
8. การบริหารจัดการ		✓		✓							2	20	

9. การประสานงาน					✓	✓					2	20	
10. ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา				✓							1	10	
11. สัญญาการฝึกอาชีพ			✓								1	10	
12. แผนการฝึกอาชีพ			✓								1	10	
13. รับรองการฝึกอาชีพ			✓								1	10	
14. การออกวุฒิบัตรการศึกษาระบบทวิภาคี			✓								1	10	
รวม	5	6	6	4	5	6	4	4	6	5			

จากตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ผู้วิจัยได้รวบรวมองค์ประกอบที่มีลักษณะสอดคล้องกันเข้าเป็นองค์ประกอบเดียวกัน ได้จำนวน 4 องค์ประกอบ จากนั้นผู้วิจัยใช้เกณฑ์ความถี่ตั้งแต่ 6 ขึ้นไป หรือตั้งแต่ร้อยละ 60 ของความถี่ทั้งหมด และได้คัดสรรองค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) ความร่วมมือกับสถานประกอบการ และ 4) การวัดผลและประเมินผล

ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีรายละเอียดดังที่ปรากฏในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

องค์ประกอบ	**ระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบ (N=5)**		
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	**ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)**	**แปลผล**
การจัดหลักสูตร	4.65	0.48	มากที่สุด
การจัดการเรียนการสอน	4.53	0.62	มากที่สุด
ความร่วมมือกับสถานประกอบการ	4.80	0.40	มากที่สุด
การวัดผลและประเมินผล	4.47	0.72	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.61**	**0.58**	**มากที่สุด**

เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความร่วมมือกับสถานประกอบการ ($\bar{x}$ = 4.80, S.D. = 0.40) สะท้อนให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกันว่าการเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการเป็นจุดแข็งสำคัญของการจัดการอาชีวศึกษาทวิภาคี ทั้งในด้านการสนับสนุนทรัพยากร การฝึกประสบการณ์จริง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างยั่งยืน องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ได้แก่ การจัดหลักสูตร ($\bar{x}$ = 4.65, S.D. = 0.48) และ การจัดการเรียนการสอน ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.62)

ซึ่งสะท้อนว่าหลักสูตรและรูปแบบการสอนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและผู้ใช้บัณฑิต แต่ยังมีข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิบางส่วนว่า ควรเพิ่มเติมการบูรณาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ และการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติให้เข้มข้นยิ่งขึ้น สำหรับองค์ประกอบ การวัดผลและประเมินผล ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.72) แม้จะอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน แต่ค่า S.D. ที่สูงกว่าองค์ประกอบอื่นบ่งชี้ว่ามีความเห็นที่แตกต่างกันในบางประเด็น เช่น ความชัดเจนของเกณฑ์การประเมิน และการติดตามผลลัพธ์ของผู้สำเร็จการศึกษา จึงควรพัฒนาแนวทางการวัดผลที่ครอบคลุมทั้งด้านทฤษฎี ทักษะปฏิบัติ และทักษะอาชีพ เพื่อให้ผลการประเมินสะท้อนคุณภาพผู้เรียนอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาองค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ด้านการจัดหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่าการจัดหลักสูตรมีค่าในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.65, S.D. = 0.48) แสดงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวคิด หลักสูตรฐานสมรรถนะ ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีผลลัพธ์ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานโดยตรง งานวิจัยของ อัมพล เจริญนนท์ (2566) ชี้ว่าหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพต้องได้รับการออกแบบร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบดังกล่าว แต่ยังสะท้อนเพิ่มเติมว่า หลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเฉพาะการปรับเนื้อหาให้ทันต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ และอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งถือเป็นช่องว่างที่ควรได้รับการพัฒนา

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนมีค่าในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.62) ผลนี้สะท้อนว่าผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าการสอนในระบบทวิภาคีมีคุณภาพและเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยครั้งนี้พบว่าการจัดการเรียนการสอนยังมีข้อจำกัด เช่น ความยืดหยุ่นในการบูรณาการทฤษฎีและการปฏิบัติยังไม่เต็มที่ เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาของ อัมพล เจริญนนท์ (2566) พบว่าส่วนใหญ่สอดคล้องกันในประเด็น การเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ แต่ผลงานวิจัยนี้เพิ่มเติมว่า การสอนควรเน้นทักษะดิจิทัลและการแก้ปัญหาจริงในสถานประกอบการมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้กับการทำงานในศตวรรษที่ 21

3. ด้านความร่วมมือกับสถานประกอบการ

องค์ประกอบนี้ได้คะแนนสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.80, S.D. = 0.40) ถือเป็นจุดแข็งหลักของระบบทวิภาคี สอดคล้องกับแนวคิด ไตรภาคี ที่สถานศึกษา สถานประกอบการ และผู้เรียนต้องทำงานร่วมกันอย่าง

ใกล้ชิด งานวิจัยของ ทรายทอง สมเป้า (2561) ชี้ว่าความสำเร็จของระบบทวิภาคีเกิดจากความร่วมมือที่ต่อเนื่องจากภาคเอกชน ผลการวิจัยครั้งนี้ขยายความเพิ่มเติมว่า ความร่วมมือไม่ควรจำกัดเพียงการจัดหาสถานที่ฝึกงาน แต่ต้องครอบคลุมการออกแบบหลักสูตรร่วมกัน การสนับสนุนครูฝึกในสถานประกอบการ และการรับรองคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นจุดแข็งใหม่ที่ช่วยยืนยันความสำคัญของการเชื่อมโยงเชิงลึกระหว่างสถานศึกษากับภาคอุตสาหกรรม

4. ด้านการวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผล ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.72) อยู่ในระดับมากที่สุด แต่ค่า S.D. ที่ค่อนข้างสูงสะท้อนให้เห็นว่ามีความเห็นที่แตกต่างกันในประเด็นนี้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิด การประเมินตามสมรรถนะ ที่เน้นทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะการทำงานจริง งานวิจัยของ ไพฑูรย์ สังข์สวัสดิ์ (2560) ยืนยันว่าการประเมินผลที่มีคุณภาพต้องได้รับความร่วมมือจากครูฝึกในสถานประกอบการ อย่างไรก็ตาม ผลงานนี้สะท้อนเพิ่มเติมว่า ช่องว่างสำคัญอยู่ที่การขาดเกณฑ์มาตรฐานกลางและระบบติดตามผลผู้เรียนหลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นด้านที่ต้องพัฒนาให้มีความชัดเจนและเชื่อถือได้มากขึ้น

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบทั้ง 4 ด้านของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ได้แก่ การจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ความร่วมมือกับสถานประกอบการ และการวัดผลและประเมินผล มีความสัมพันธ์และเสริมกันอย่างเป็นระบบ การจัดหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะช่วยกำหนดทิศทางและมาตรฐานการเรียนรู้ ขณะที่การจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นและเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความร่วมมือกับสถานประกอบการเป็นกลไกสำคัญที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในสถานการณ์จริง และสนับสนุนให้การเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนสอดคล้องกัน ส่วนการวัดผลและประเมินผลมีบทบาทในการตรวจสอบและสะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอาชีพ ดังนั้น หากทั้ง 4 ด้านได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล จะช่วยยกระดับคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษา ตอบสนองต่อความต้องการแรงงาน และส่งเสริมความยั่งยืนของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ความร่วมมือกับสถานประกอบการ และการจัดหลักสูตรหลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในระดับมาก ดังนั้นสถานศึกษา ควรนำผลดังกล่าวไปใช้ในการกำหนดนโยบายด้านหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาทักษะให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะด้านทักษะดิจิทัล การสื่อสารภาษาอังกฤษ และการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นสิ่งที่ภาคธุรกิจให้ความสำคัญ

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรเสริมสร้างกลไกความร่วมมือกับสถานประกอบการในเชิงระบบ เช่น การจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) การประเมินสมรรถนะผู้เรียนร่วมกัน และการจัดให้มีระบบพี่เลี้ยงจากภาคอุตสาหกรรม เพื่อทำให้การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีมีคุณภาพและยั่งยืน

1.3 หน่วยงานกำกับดูแล เช่น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสนับสนุนด้านงบประมาณ อุปกรณ์ และบุคลากร เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรและการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนเกิดผลในทางปฏิบัติจริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาในระบบทวิภาคี โดยบูรณาการกับทักษะที่ตลาดแรงงานต้องการจริง เช่น ทักษะดิจิทัล (Digital Skills) ทักษะด้านความปลอดภัยในการทำงาน และ Soft Skills

2.2 ควรศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้เรียนและสถานประกอบการ เพื่อระบุประเด็นที่ยังขาดแคลน และเป็นด้านที่ควรพัฒนาเร่งด่วน

2.3 ควรมีการวิจัยพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ที่สามารถนำไปใช้ประเมินคุณภาพได้จริง เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการปรับปรุงนโยบายและการบริหารจัดการในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี คือการจัดการศึกษาทางวิชาชีพที่ผสมผสานการเรียนทฤษฎีในสถานศึกษากับการฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการ โดยทั้งสองฝ่ายได้ทำข้อตกลงร่วมกัน เพื่อพัฒนาหลักสูตร จัดการเรียนการสอน และประเมินผลผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะฝีมือและประสบการณ์ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน สามารถทำงานได้ทันทีเมื่อจบการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้ประสบความสำเร็จได้นั้น การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาทวิภาคีมีองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) ความร่วมมือกับสถานประกอบการ และ 4) การวัดผลและประเมินผล อธิบายได้ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ประกอบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

เอกสารอ้างอิง

กองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน กรมจัดหางาน. (2565). รายงานผลการศึกษาวิจัยทิศทางตลาดแรงงานไทยในอนาคต. https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/lmia_th/1518f36b23b0da4e6a26fb1a5ae262d6.pdf

ขวัญหทัย บัวเลิศ. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

จันทนา บุญเจือ. (2559). การบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพ จังหวัดสกลนคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุริวิยาสาส์น.

เพชรโยธิน ราษฎร์เจริญ. (2564). กลยุทธ์การบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษา. e-Journal of Education Studies, Burapha University, 3(3), 19–37.

ภัทรา เนตรหินกอง. (2556). การบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครนายก. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครนายก.

ล้วน สายยศ, & อังคณา สายยศ. (2540). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.

วราภรณ์ อินทรักษา. (2562). การบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของวิทยาลัยเทคนิค จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2563). รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พ.ศ. 2563. https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1537-file.pdf

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564). https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-twelfth-plan/

สุชาติ กาญจนสุนทร. (2549). การจัดการศึกษาเชิงคุณภาพ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ มูลค่า. (2555). การบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพ จังหวัดลำปาง. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

อัมพล เจริญนนท์. (2566). การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Likert, R. (2009). The method of constructing an attitude scale. In M. Fishbein (Ed.), Readings in attitude theory and measurement (pp. 90–95). New York: Wiley & Son. (Original work published 1932)